

Nr 142

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag; given Stockholms slott den 3 april 1959.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag.

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, med hänsyn till den förskjutning som under senare år inträtt i sjöfartsnäringsens kreditförhållanden, viss jämkning av aktiebolagslagens bestämmelser om avsättning till reservfond och skuldregleringsfond.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 72 § lagen den 14 september 1944 (nr 705)
om aktiebolag**

Härigenom förordnas, att 72 § lagen den 14 september 1944 om aktiebolag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

72 §.

1 mom. Ändå att — — — överstigit skulderna.

2 mom. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. skall ej bland skulderna inräknas:

a) gäld, för vilken bolaget lämnat säkerhet av inteckning inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet för

jordbruksfastighet;

fastighet, belägen i stad, köping eller municipalsamhälle, å vilken finnes uppförd byggnad huvudsakligen innehållande lägenheter för uthyrning till bostads-, butiks- eller kontorsändamål; eller

annan egendom, vilken enligt bestämmelse som meddelas av Konungen må anses erbjuda motsvarande säkerhet;

b) gäld till Svenska skeppshypotekskassan eller annan inrättning som Konungen bestämmer, för vilken bolaget lämnat godkänd säkerhet av inteckning i fartyg.

2 mom. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. skall ej bland skulderna inräknas:

a) gäld, för vilken bolaget lämnat säkerhet av inteckning inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet för

jordbruksfastighet;

fastighet, belägen i stad, köping eller municipalsamhälle, å vilken finnes uppförd byggnad huvudsakligen innehållande lägenheter för uthyrning till bostads-, butiks- eller kontorsändamål; eller

annan egendom, vilken enligt bestämmelse som meddelas av Konungen må anses erbjuda motsvarande säkerhet;

b) gäld, för vilken bolaget lämnat säkerhet av inteckning i fartyg inom trettio procent av det värde som av svensk försäkringsanstalt eller utländsk försäkringsanstalt, som har rätt att driva försäkringsrörelse här i riket, åsatts fartyget vid civilförsäkring mot totalförlust.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1948:187.

Har för — — — — — bland skulderna.

Där förskott — — — — — är tillverkat.

3 mom. Konungen må — — — — — därtill föranleda.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959; dock att äldre lydelsen skall gälla såvitt fråga är om gäld till Svenska skeppshypotekskassan eller annan inrättning, som Konungen med stöd av bemyndigandet i 72 § 2 mom. b) äldre lydelsen bestämt, samt för gälden före nämnda dag lämnats godkänd säkerhet av inteckning i fartyg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars 1959.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, fråga om *ändring i 72 § lagen om aktiebolag* och anför därvid följande.

Med anledning av en skrivelse den 12 oktober 1957 från Sveriges redareförening rörande tillämpningen av bestämmelserna i 72 § aktiebolagslagen om fondering och utdelningsbegränsning i bolag med viss skuldsättning har inom justitiedepartementet i januari 1959 upprättats en promemoria i ämnet med förslag till lag om ändrad lydelse av nämnda paragraf.

Över promemorian jämte det därvid fogade lagförslaget har efter remissyttranden avgivits av kommerskollegium, som vid sitt yttrande fogat yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, sjöfartsstyrelsen, som jämväl överlämnat ett från Rederiföreningen för mindre fartyg inhämtat yttrande, samt bank- och fondinspektionen, försäkringsinspektionen, sparbanksinspektionen, statens lånenämnd för den mindre skeppsfarten, Svenska bankföreningen, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges redareförening, Svenska skeppshypotekskassan och Svensk fartygskredit aktiebolag.

Jag anhåller nu att få upptaga detta ärende till behandling.

Gällande bestämmelser

För att tillgodose behovet av konsolidering i aktiebolag föreskrives i 72 § 1 mom. lagen om aktiebolag, att aktiebolag i viss utsträckning skall avsätta medel till reservfonden eller en skuldregleringsfond, om bolagets skulder enligt balansräkningen överstiger dess eget bundna kapital, d. v. s. summan av aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfonden. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall emellertid enligt 72 § 2 mom. a) bland skulderna ej inräknas gäld, för vilken lämnats viss närmare angiven säkerhet. I första hand kommer här i betraktande skulder mot säkra fastighetsinteckningar. Såsom sådana anses inteckning inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet för jordbruksfastighet och för fastighet i stad, kö-

ping eller municipalsamhälle, på vilken finnes uppförd byggnad som huvudsakligen innehåller lägenheter för uthyrning till bostads-, butiks- eller kontorsändamål. Enligt 72 § 2 mom. b) skall bland skulderna ej heller inräknas gäld till Svenska skeppshypotekskassan eller annan inrättning som Kungl. Maj:t bestämmer, för vilken bolaget lämnat godkänd säkerhet av inteckning i fartyg. Sistnämnda stadgande infördes i lagen på begäran av bl. a. Sveriges redareförening. I propositionen med förslag till lag om aktiebolag m. m. (nr 5/1944 s. 281) motiverade föredragande departementschefen stadgandet på följande sätt:

Med hänsyn till de förutsättningar, under vilka Svenska skeppshypotekskassan äger bevilja lån mot säkerhet i fartygsinteckning, torde vidare några allvarligare farhågor ej heller kunna hysas mot att, såsom Sveriges redareförening hemställt, medgiva avdrag för gäld på grund av lån mot inteckningssäkerhet hos kassan. Jag vill därför förordna, att ett undantag i sådant hänseende vid beräkning av skulderna medgives. För närvarande torde belåning av fartygsinteckning på annat håll än hos skeppshypotekskassan sakna praktisk betydelse. Då förhållandena emellertid framdeles kunna förändras, synes lämpligt att medgiva Kungl. Maj:t möjlighet att jämställa annan inrättning med nämnda kassa.

Med stöd av det i lagen givna bemyndigandet har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 18 februari 1955 (nr 62) förordnat, att vid tillämpning av bestämmelserna i 72 § 1 mom. aktiebolagslagen bland aktiebolags skulder ej skall inräknas gäld till Svensk fartygskredit aktiebolag, för vilken lämnats godkänd säkerhet av inteckning i fartyg.

Framställningen från Sveriges redareförening

I sin förut omnämnda skrivelse har Sveriges redareförening hemställt, att Kungl. Maj:t ville med stöd av bemyndigandet i 72 § 2 mom. b) aktiebolagslagen förordna, att vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. sagda paragraf bland aktiebolags skulder ej skall inräknas gäld till bank, försäkringsinrättning, understödsförening, under offentlig tillsyn stående stiftelse eller statens lånefond för den mindre skeppsfarten, under förutsättning att för gälden lämnats godkänd säkerhet av inteckning i fartyg. Redareföreningen förklarade sig icke ha något att erinra emot att fartygsinteckningen skulle ligga inom femtio procent av fartygets värde.

Till stöd för framställningen anförde redareföreningen bl. a. följande:

Efter aktiebolagslagens tillkomst har — icke minst under de allra senaste åren — en i detta sammanhang betydelsefull förskjutning inträtt i sjöfartsnäringsens kreditförhållanden. Den rådande kreditransoneringen har sålunda mycket hårt gått ut över Svenska skeppshypotekskassans verksamhet. De för utlåning disponibla medlen ha rent av minskat, vartill kommer att dessa medel på grund av penningvärdets fall icke längre ha samma värde som tidigare. Samtidigt härmed har den svenska handelsflottan expanderat kraftigt. Det svenska tonnaget, som vid aktiebolagslagens tillkomst år 1944 uppgick till 1 420 600 bruttoton, utgör i dagens läge 3 061 000 bruttoton. Just för det nytillkomna tonnaget har ett starkt lånebehov av naturliga skäl gjort sig gällande. De nämnda faktorerna ha samverkat till

att rederierna måst söka sig andra långgivare än Svenska skeppshypotekskassan. Vad departementschefen anförde i propositionen till 1944 års riksdag om att belåning av fartygsinteckning på annat håll än hos skeppshypotekskassan saknade praktisk betydelse, äger därför ej längre giltighet.

En del av rederinäringens lånebehov täckes numera hos Svensk fartygskredit aktiebolag. Även denna institution har emellertid haft kraftig kännning av kreditåtstramningen och har därför och av andra skäl icke kunnat tillgodose mer än en del av kreditbehovet. Bland kreditgivare av betydelse för den svenska sjöfartsnäringen märkas i dagens läge banker, försäkringsinrättningar, understödsföreningar och stiftelser ävensom Statens lånefond för den mindre skeppsfarten. De nu avsedda kreditgivarna stå — med undantag för vissa stiftelser — under offentlig myndighets kontroll. Man har anledning räkna med, att prövningen av låneansökningar sker med samma noggrannhet hos dessa kreditgivare som hos Svenska skeppshypotekskassan och Svensk fartygskredit aktiebolag. Goda skäl tala därför för, att dessa anstalter i nu förevarande hänseende jämföras med Svenska skeppshypotekskassan och Svensk fartygskredit aktiebolag.

I anslutning till nämnda skrivelse har redareföreningen i skrivelse den 21 mars 1958 lämnat vissa uppgifter om den totala omfattningen av de lån som beviljats med säkerhet av inteckning i svenska fartyg. Enligt dessa uppgifter svarar skeppshypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget för sådan utlåning om tillhoppa 62 resp. 116 milj. kronor. Motsvarande utlåning från de under försäkringsinspektionens kontroll stående försäkringsinrättningarna uppgår till 46 milj. kronor. Bankernas utlåning mot säkerhet av inteckning i fartyg uppskattas till mellan 100 och 150 milj. kronor. Utlåningen från statens lånefond för den mindre skeppsfarten uppgår till 14 milj. kronor. Vidare svarar de understödsföreningar som står under riksförsäkringsanstaltens kontroll för en utlåning mot säkerhet i fartygsinteckningar om tillhoppa 58 milj. kronor. Beträffande motsvarande utlåning från de stiftelser som står under länsstyrelsernas kontroll anföres att någon tillförlitlig siffra icke varit möjlig att erhålla.

I skrivelsen den 21 mars 1958 har redareföreningen vidare uttalat att, för den händelse säkerhetskänsligheten skulle anses kräva en viss begränsning i de av föreningen föreslagna åtgärderna, en metod skulle vara att sätta en lägre utlåningsprocent av vederbörande fartygs värde. Det kunde även tänkas att föreskriva en viss maximialder för det fartyg som är objekt för belåningen. Slutligen kunde ifrågakomma att inskränka kretsen av de kreditgivare som skulle omfattas av de nya reglerna.

Departementspromemorian

I promemorian lämnas till en början en redogörelse för bakgrunden till och den närmare innebörden av aktiebolagslagens bestämmelser i 72 § rörande skuldregleringsfond. Härom anföres följande:

Bestämmelserna utgår från den uppfattningen att ett aktiebolag, vars verksamhet i förhållandevis stor utsträckning baseras på upplånat kapital, måste genomsnittligt sett anses vara mindre väl konsoliderat än ett bolag, som till större delen är finansierat med eget kapital. I lagen har uppställts den nor-

men, att konsolidering är påkallad då bolagets skulder överstiger summan av dess eget bundna kapital (aktiekapital, reservfond och skuldregleringsfond). Att skulderna överstiger det bundna kapitalet har emellertid enligt lagen ingen annan påföljd än att dels en viss avsättning av uppkommande årsvinst skall ske till reservfond eller skuldregleringsfond och dels att en viss begränsning i bolagets rätt att dela ut vinst inträder; utdelningen får ej överstiga fem procent av bolagets behållna förmögenhet enligt balansräkningen, med mindre ett lika stort belopp som det vilket därutöver utdelas ytterligare avsättes till reservfonden eller skuldregleringsfonden.

Vid tillämpning av bestämmelserna om skuldregleringsfond skall bland skulderna ej inräknas gäld för vilken lämnats viss närmare angiven säkerhet. Även om ett företags möjlighet att ställa realsäkerhet av ifrågavarande slag och därigenom erhålla kredit på förmånliga villkor kan sägas uttrycka en starkare ställning hos företaget, som motiverar ifrågavarande undantag, är emellertid undantagen i viss mån betänkliga ur den synpunkten, att bolagets övriga skuldsättning, mot vilken kanske endast egendom av mera osäkert värde kommer att svara, kan vara så mycket mer tryckande och äventyrlig för bolaget. Med hänsyn därtill har lagstiftningen strängt begränsat de kategorier av säkerhet som i förevarande avseende godtages. Att märka är således att t. ex. inteckning i industrifastigheter icke godtages.

I promemorian erinras härefter om det vid aktiebolagslagens tillkomst gjorda undantaget från reglerna rörande skuldregleringsfond såvitt angår lån mot fartygsinteckning i Svenska skeppshypotekskassan samt om det skäl som därvid åberopades för detta undantag, nämligen att det med hänsyn till de förutsättningar under vilka skeppshypotekskassan ägde bevilja lån mot säkerhet i fartygsinteckning icke torde kunna hysas några allvarigare farhågor mot att medgiva avdrag för gäld på grund av lån mot inteckningssäkerhet hos kassan. Vidare framhålles att bestämmelserna rörande utlåning från kassan utvisar, att stränga normer måste iakttagas vid utlåningen. Principiellt sker belåning endast mot säkerhet i nya eller genomgripande moderniserade fartyg. Lån må icke beviljas till högre belopp än femtio procent av det värde till vilket fartyget av styrelsen uppskattas. Värdet bestämmes regelmässigt betydligt lägre än kontraktspris, byggnadsvärde och marknadsvärde, eftersom fartyg anses förhållandevis värdeosäkra. Lån får i allmänhet beviljas på högst tio års återbetalningsskyldighet.

När sedermera genom kungörelsen den 18 februari 1955 förordnades, att vid tillämpning av bestämmelserna i 72 § 1 mom. bland aktiebolags skulder ej skall inräknas gäld till Svensk fartygskredit aktiebolag för vilken lämnats godkänd säkerhet av inteckning i fartyg var, enligt vad som vidare anföres i promemorian, utgångspunkten att även detta kreditföretag i sin långivning följde särskilt försiktiga normer. Fartygskreditaktiebolaget började sin verksamhet år 1953 och bolaget har, i enlighet med statsmakternas intentioner, kommit att fungera som institut för belåning av större maskindrivna fartyg, speciellt tankbåtar, samtidigt som skeppshypotekskassans kreditgivning koncentrerats på det mindre och medelstora tonnaget. Enligt de bestämmelser som gäller i fråga om bolagets låneverksamhet skall dess krediter säkerställas enligt i huvudsak samma grunder som gäller för skepps-

hypotekskassan. I den mån skiljaktigheter föreligger, torde dessa innebära att fartygskreditbolagets säkerhetskrav sträcker sig något längre än skeppshypotekskassans.

Ett starkt skäl för en åtgärd i den av redareföreningen begärda riktningen ligger enligt promemorian däri, att det beträffande lån mot fartygsinteckningar redan gjorts undantag från reglerna rörande skuldregleringsfond såvitt angår två kreditinstitut, skeppshypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget. En förutsättning för bifall till redareföreningens hemställan bör emellertid vara att man kan finna garantier för att krediter mot fartygsinteckningar av andra kreditgivare ges med samma försiktighet som av de två undantagna kreditinrättningarna. Att, såsom redareföreningen föreslagit, med skeppshypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget likställa vissa kategorier kreditgivare därför att de står under viss offentlig kontroll torde dock icke vara riktigt. Den ifrågavarande offentliga kontrollen har nämligen icke sådan innebörd och sådant syfte att fartygsinteckningar kommer att tagas såsom pant för lån endast under förutsättningar likvärdiga med dem som tillämpas av de två undantagna kreditinstituten med deras stränga regler i detta hänseende. Vad särskilt angår statens lånefond för den mindre skeppsfarten framhålles i promemorian, att denna har ett speciellt syfte, nämligen att genom lånestöd främja en ur allmän synpunkt önskvärd förnyelse av rikets bestånd av fartyg med en bruttodräktighet av högst 500 registerton. I enlighet med detta syfte kan, såsom framgår av kungörelsen den 6 juni 1957 (nr 340) om statens lånefond för den mindre skeppsfarten, lån ges upp till åttio procent av fartygets anskaffningspris vid köp eller, vid lån för modernisering av fartyg, åttio procent av värdet efter moderniseringen.

Den naturligaste vägen att tillgodose redareföreningens önskemål är enligt promemorian att medge, att gäld mot inteckning i fartyg icke skall inräknas bland skulderna vid tillämpning av reglerna om skuldregleringsfond under förutsättning att inteckningen faller inom en betryggande värdegräns, bestämd till vissa procent av fartygets värde. Med hänsyn särskilt till den osäkerhet som vidlåder fartygsinteckningar bör emellertid procenttalet sättas väsentligt lägre än de sextio procent som aktiebolagslagen fastställer beträffande vissa fastigheter och som hänför sig till fastigheternas taxeringsvärde. Belåningsprocenten föreslås till trettio procent av fartygets värde. Med en så försiktigt dragen gräns bör man enligt promemorian kunna undvika att skilja mellan olika slag av kreditgivare och att uppställa andra förutsättningar, (t. ex. beträffande fartygens ålder), något som torde i sak vara önskvärt för rederierna och ur lagteknisk synpunkt är en fördel. Med en dylik lösning, som förutsätter att ändring sker i 72 § 2 mom. aktiebolagslagen, synes anledning icke föreligga att för framtiden bibehålla särbestämmelser för skeppshypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget. Beträffande lån som lämnats av dessa kreditinstitut före lagändringens ikraftträdande föreslås dock att äldre bestämmelser alltså skall gälla.

Vad angår frågan om det fartygsvärde som bör ligga till grund för beräkningen uttalas i promemorian att det med hänsyn särskilt till de olika ned-

skrivningsregler som tillämpas inom skilda bolag knappast är lämpligt att anknyta till det värde vartill vederbörande fartyg upptagits i bolagets balansräkning. Ett riktigare värde torde erhållas, om man väljer fartygets försäkringsvärde. Detta kan lämpligen anges som det värde vartill fartyget i svensk försäkringsanstalt eller utländsk försäkringsanstalt, som har rätt att driva försäkringsrörelse här i riket, är civilförsäkrat mot totalförlost.

Yttrandena över promemorian

Det i promemorian upptagna förslaget har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *samtliga remissinstanser*. I ett par yttranden förordas dock den jämkningen i förslaget, att de nuvarande för skeppshypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget gällande speciella föreskrifterna skall kvarstå oförändrade.

Kommerskollegium uttalar, att även om förslaget innebär en påtaglig utvidgning av undantagsbestämmelsen i 72 § 2 mom. aktiebolagslagen, en dylik utvidgning knappast synes innebära några risker för att de intressen som tillgodoses genom den allmänna bestämmelsen om avsättning till skuldregleringsfond därigenom skall trädas för nära. Med hänsyn härtill och då utvidgningen synes tillgodose det praktiska livets krav tillstyrker kollegium, i likhet med de av kollegiet hörda handelskamrarna, bifall till förslaget.

Enligt *sjöfartsstyrelsens* uppfattning bör det förhållandet, att ett ökat antal kreditgivare de senaste åren kommit att lämna lån mot säkerhet i botteninteckning i fartyg, föranleda vidgade möjligheter för de i aktiebolagsform drivna rederiföretagen att undantaga fartygskrediter vid tillämpningen av bestämmelserna i 72 § 1 mom. aktiebolagslagen. Det i 2 mom. b) av samma paragraf intagna medgivandet synes i annat fall förlora sin reella betydelse. Styrelsen finner det välmotiverat att icke längre knyta bestämmelsen till vissa angivna kreditinstitut utan endast kräva att inteckningen högst skall motsvara viss del av fartygets värde, angivet såsom försäkringsvärdet.

Med förmälan att Rederiföreningen för mindre fartyg ifrågasatt en ökning av den i promemorian föreslagna procentandelen av fartygsvärdet från trettio procent till femtio procent har sjöfartsstyrelsen vidare anfört:

Med hänsyn till att de värderingsregler, som tillämpas av skeppshypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget, är avsevärt mera restriktiva än de, som ligger till grund för beräkning av ett fartygs försäkringsvärde, skulle ett införande av den högre procentsatsen i realiteten innebära en uppräknig av de avdragsgilla krediterna. Enligt sjöfartsstyrelsens mening står en sådan uppräknig icke i god överensstämmelse med grunderna för lagrummet. Den i förslaget angivna procentandelen är enligt styrelsens mening väl avvägd.

I likhet med sjöfartsstyrelsen anser *försäkringsinspektionen*, att den förskjutning som inträtt i sjöfartsnäringens kreditförhållanden under senare år motiverar en lagändring i den av redareföreningen begärda riktningen. Inspektionen vill också, såvitt avser försäkringsbolagen och understödsför-

eningarna, bekräfta riktigheten av den i promemorian uttalade uppfattningen att den omständigheten, att nämnda inrättningar är ställda under offentlig tillsyn, icke garanterar att fartygsinteckningar kommer att tagas såsom pant för lån endast under förutsättningar likvärdiga med dem som tillämpas av de två genom lagstiftningen hittills särskilt undantagna kreditinstituten.

Bank- och fondinspektionen har i och för sig ingenting emot en utvidgning av avdragsrätten att omfatta även lån i andra kreditinrättningar än de för närvarande godtagna. Huruvida belåningen sker i dessa inrättningar, i banker eller i andra kreditinstitut kan enligt vad inspektionen anför ofta bero på omständigheter som ej sammanhänger med värderingen. En av anledningarna till att redarna icke i önskad omfattning kunnat få sitt behov av långfristiga krediter tillgodosett hos hypoteksinstituten anser inspektionen sålunda vara de begränsningar i fråga om rätten att emittera obligationer, som riksbanken i kreditpolitiskt syfte infört. Emellertid har inspektionen varit tveksam om det ofta varierande försäkringsvärdet är ägnat att läggas till grund vid avräkningen. Detta värde framkommer ju genom förhandlingar mellan försäkringsgivare och rederiföretag, varvid även andra omständigheter än värdesynpunkter beaktas. Å andra sidan torde försäkringsvärdets mindre tillförlitlighet såsom mätare av fartygets verkliga värde i viss mån uppvägas av den lägre belåningsgränsen. Då denna gräns dragits så försiktigt som vid 30 % av nämnda värde, anser inspektionen att några allvarligare erinringar icke kan göras.

Svenska bankföreningen framhåller, att bestämmelserna i 72 § aktiebolagslagen angående skuldregleringsfond icke kan anses tillfredsställande utan bör bli föremål för en allmän översyn. Därest en sådan ej kan genomföras utan dröjsmål, bör emellertid önskemålet om en total revision ej få stå i vägen för omedelbara jämkningar på punkter, där behovet av ändrade föreskrifter gjort sig särskilt kännbart i praktiken. Det förslag som framlagts i nu förevarande promemoria synes ägnat att minska de svårigheter och orättvisor som de nuvarande reglerna medfört såvitt angår rederinäringen. Ehuru förslaget är behäftat med vissa svagheter av teknisk natur vill bankföreningen därför ej motsätta sig dess genomförande.

Såsom redan anförts har i ett par yttranden förordats, att de nuvarande för skeppshypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget gällande speciella föreskrifterna skall kvarstå oförändrade.

Bank- och fondinspektionen uttalar således, att förslaget får den konsekvensen att man begränsar de nuvarande möjligheterna att avräkna gäld för bolag som lånat i skeppshypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget; även sådan gäld inordnas nämligen under den allmänna 30 %-regeln. Till stöd härför har endast åberopats uniformitetsskäl och lagtekniska fördelar. Inspektionen kan för sin del icke finna dessa skäl bärande. Några anmärkningar har icke riktats mot de nu tillämpade grunderna för avräkning av gäld hos ifrågavarande två inrättningar. Den värdering som sker i samband med långivningen har visat sig tillförlitlig, och det finns därför enligt inspektionens mening icke någon anledning att vid beräkning av bolags

skuldsättning skärpa bestämmelserna för de bolag, som lånat hos skeppshypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget. På grund härav föreslår inspektionen, att det nuvarande stadgandet i 72 § 2 mom. b) aktiebolagslagen skall bibehållas oförändrat samt att den föreslagna generella regeln skall upptagas såsom en punkt c) i samma moment och avse gäld till annan inrättning än som avses i punkt b). *Svensk fartygskredit aktiebolag* uttalar samma önskemål och framhåller i anslutning därtill att de nuvarande reglerna synes väl motiverade med tanke på de särskilda normer som gäller för de ifrågakvarande båda kreditinstitutens utlåning. Fartygskreditaktiebolaget upplyser att bolaget sökt göra en utredning rörande frågan om betydelsen för bolagets låntagare av den föreslagna lagändringen. Det har emellertid visat sig omöjligt att generellt bedöma denna fråga. Helt allmänt torde dock enligt fartygskreditaktiebolagets uppfattning kunna sägas, att en ändring av 72 § aktiebolagslagen på föreslaget sätt icke i någon mera avsevärd grad skulle komma att försämra låntagarnas ställning.

Vad angår detaljerna i lagförslaget har i yttrandena erinringar framförts endast av *försäkringsinspektionen*. Enligt inspektionens mening bör angivande av det in-tecknade fartygets värde utformas på ett annat sätt än enligt promemorians förslag. Härom anföres:

I förslaget har värdet angivits vara det belopp vartill fartyget i svensk försäkringsanstalt eller utländsk försäkringsanstalt, som har rätt att driva försäkringsrörelse här i riket, är civilförsäkrat mot totalförlust. Genom att på detta sätt definiera fartygsvärdet uteslutes möjligheten till avdrag för gäld, för vilken bolaget lämnar säkerhet av in-teckning i fartyg, civilförsäkrat mot totalförlust i utländska bolag, vilka icke har rätt att driva försäkringsrörelse här i riket. Denna avgränsning kan visserligen i och för sig synas förståelig. Ehuru man säkerligen i det vida övervägande antalet fall kan hysa förtroende till de försäkringsvärden, som åsatts fartyg vid försäkring även i sådant utländskt bolag som nys nämnts, kan likväl fall tänkas förekomma, där ett dylikt förtroende icke skulle vara berättigat. En avgränsning av den allmänna karaktär som föreslagits synes sålunda ha åtminstone visst fog för sig, och det kunde vid första påseende förefalla ligga nära till hands att betrakta den föreslagna utformningen av avgränsningen såsom den enda praktiskt möjliga, även om den i många fall säkerligen går för långt. Men vid närmare betraktande finner man snart, att den önskade avgränsningen genom en annan konstruktion kan göras väsentligt mindre långtgående, så att syftet med densamma kan vinnas samtidigt som olägenheterna avsevärt reduceras, även om de inte blir helt undanröjda.

Det förhåller sig nämligen så, att den direktförsäkring, som tecknas hos här i riket ej koncessionerade utländska försäkringsgivare, vanligen avser endast en del av fartygsvärdet, medan återstående del tecknas hos ett svenskt bolag. Om man bortser från det mindre kaskot (under 500 bruttoregister-ton), vars försäkring fördelar sig på flera olika försäkringsgivare, huvudsakligen svenska, och de fartyg tillhörande Johnson-koncernen, som är försäkrade i det koncernen tillhörande Försäkringsaktiebolaget Sirius, domineras den hos svenska bolag tecknade kaskoförsäkringen av två företag, nämligen dels Sveriges Angfartygs Assurans Förening (jämte de därmed samarbetande Norrlands Angfartygs Assuransförening och Sydsvenska Ömsesidiga Fartygsförsäkringsbolaget) samt Försäkringsaktiebolaget Mä-

laren. Det förra bolaget svarar för den övertvägande delen av det försäkringsvärde avseende storkasko (minst 500 bruttoregister-ton), som icke tecknas hos Sirius. Härvid inbegripes emellertid icke de direktförsäkringsvärden, som tecknas i utlandet. Hos Sveriges Ångfartygs Assurans Förening tecknas i allmänhet försäkring endast till halva försäkringsvärdet. Den återstående delen tecknas vanligen hos Lloyd's i London, som icke innehar koncession för verksamhet här. Även de i Mälaren tecknade försäkringarna kompletteras i vissa fall, ehuru till mindre del, med försäkringar hos utländsk försäkringsgivare, även i detta fall oftast Lloyd's.

Försäkringsinspektionen uttalar härefter, att den utländska försäkringsgivaren i de mycket betydande antal fall, då försäkring tecknas till en del av värdet hos svenskt och till en del hos utländskt företag, regelmässigt följer de fartygsvärden som åsatts av den svenska försäkringsgivaren. Med hänsyn härtill vill försäkringsinspektionen föreslå en sådan jämkning av lagförslaget, att den föreslagna lydelsen av 72 § 2 mom. b) får inbegripa orden »det värde, som åsatts fartyget av svensk försäkringsanstalt eller utländsk försäkringsanstalt, som har rätt att driva försäkringsrörelse här i riket, vid civilförsäkring mot totalförlust». Genom en sådan utformning av bestämmelsen synes väl i allmänhet de fall bli inbegripna, där försäkring tecknas till en del hos svenskt och till en del hos utländskt bolag, men däremot icke de fall komma med, där direkt försäkring sker helt i utländska företag, som icke har rätt att driva verksamhet här. Följden bleve alltså en något ökad »avdragsrätt» för rederierna, något som enligt försäkringsinspektionens mening för övrigt också kanske kan sägas rättfärdigas därav, att det i princip icke synes böra göras åtskillnad på det fallet att ett fartyg direkt försäkras till fulla värdet i ett svenskt försäkringsbolag, som därefter återförsäkrar halva värdet i ett utländskt här icke koncessionerat bolag, och det fallet att det svenska och utländska bolaget tecknar försäkring på halva värdet var.

Departementschefen

En av de mera betydelsefulla nyheter som infördes när den nu gällande aktiebolagslagen kom till år 1944 var reglerna i 72 § 1 mom. om skyldighet för bolag att avsätta medel till reservfonden eller en skuldregleringsfond och om begränsning av rätten att verkställa vinstutdelning, så länge skulderna överstiger summan av aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfonden. Emellertid ansågs att skuldsättning på längre sikt, grundad på belåning av inteckningar i fastigheter av mera värdebeständigt slag, är ekonomiskt väl försvarlig, även om skuldsättningen överstiger bolagets eget kapital. Med hänsyn till de förutsättningar, under vilka Svenska skeppshypotekskassan äger bevilja lån mot säkerhet i fartygsinteckning, ansågs att några allvarliga farhågor icke heller kunde hysas mot att medgiva avdrag även för gäld på grund av lån mot inteckningssäkerhet hos kassan. I enlighet med det anförda har i 2 mom. nämnda paragraf föreskrivits, att vid tillämpning av den allmänna bestämmelsen i 1 mom. bland skulderna

ej skall inräknas gäld, för vilken ställts säkerhet av in-teckning inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet för vissa slag av fastigheter, huvudsakligen jordbruks- och bostadsfastigheter. Vidare skall bland skulderna ej inräknas gäld till Svenska skeppshypotekskassan eller annan in-rättning som Kungl. Maj:t bestämmer, för vilken bolaget lämnar godkänd säkerhet av in-teckning i fartyg. I enlighet med sistnämnda bemyndigande har Kungl. Maj:t i kungörelse år 1955 förordnat, att bland aktiebolags skulder ej skall inräknas gäld till Svensk fartygskredit aktiebolag, för vilken lämnats godkänd säkerhet av in-teckning i fartyg.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen har Sveriges redare-förening, med åberopande av den förskjutning som under senare år inträtt i sjöfartsnäringsens kreditförhållanden, hemställt om åtgärder i syfte att vid tillämpning av bestämmelserna om avsättning till reservfond och skuld-regleringsfond skall undantagas gäld även till andra fartygskreditgivare än skeppshypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget.

I den departementspromemoria som upprättats med anledning av fram-ställningen har föreslagits, att det nuvarande undantagsstadgandet i 72 § 2 mom. b) aktiebolagslagen beträffande lån till skeppshypotekskassan eller annan inrättning som Kungl. Maj:t bestämmer skall ersättas med en gene-rell regel av innebörd, att vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. nämnda paragraf ej skall bland skulderna inräknas gäld, för vilken bolaget läm-nar säkerhet av in-teckning i fartyg inom trettio procent av fartygets värde. Såsom nämnda värde skall enligt förslaget anses det belopp, till vilket far-tyget i svensk försäkringsanstalt eller utländsk försäkringsanstalt, som har rätt att driva försäkringsrörelse här i riket, är civilförsäkrat mot totalför-lust.

Vad sålunda föreslagits har allmänt biträtts i remissyttrandena, och jag vill även för egen del med hänsyn till vad som upplysts angående nuva-rande kreditförhållanden för sjöfarten, tillstyrka den generella regel som förordats i promemorian. Med den försiktiga gränsdragning som föreslås synes det ej vara anledning att skilja mellan olika slag av kreditgivare eller eljest uppställa särskilda förutsättningar. Tillräckliga skäl synes icke hel-ler föreligga att i fortsättningen bibehålla särskilda regler för skepps-hypotekskassan och fartygskreditaktiebolaget; med de försiktiga värderings-regler som vid långivningen tillämpas av dessa kreditinstitut torde, såsom ock framgår av vad fartygskreditaktiebolaget yttrat, den föreslagna lag-ändringen icke i någon mera avsevärd grad komma att försämra låntagar-nas ställning. Av skäl som försäkringsinspektionen anfört torde emellertid regeln om vad som skall anses såsom fartygets värde bära jämkas så, att som fartygsvärde skall gälla det värde som av svensk försäkringsanstalt eller utländsk försäkringsanstalt, som har rätt att driva försäkringsrörelse här i riket, åsatts fartyget vid civilförsäkring mot totalförlust.

Den föreslagna lagändringen torde bära träda i kraft den 1 juli 1959. I fråga om lån som före nämnda dag lämnats mot godkänd säkerhet av in-teckning i fartyg torde dock hittillsvarande regler alltjämt bära gälla. Sär-

skild övergångsbestämmelse härom torde böra upptagas i lagen liksom vid upphävandet av den kungörelse som utfärdats i anslutning till ifrågakvarande lagrum i dess nuvarande avfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats härvid fogade förslag till *lag om ändrad lydelse av 72 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag*.

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över lagförslaget måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Margit Hirén

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 72 § lagen den 14 september 1944 (nr 705)
om aktiebolag**

Härigenom förordnas, att 72 § lagen den 14 september 1944 om aktiebolag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

72 §.

1 mom. Ändå att — — — överstigit skulderna.

2 mom. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. skall ej bland skulderna inräknas:

a) gäld, för vilken bolaget lämnar säkerhet av in-teckning inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet för

jordbruksfastighet;

fastighet, belägen i stad, köping eller municipalsamhälle, å vilken finnes uppförd byggnad huvudsakligen innehållande lägenheter för ut-hyrning till bostads-, butiks- eller kontorsändamål; eller

annan egendom, vilken enligt be-stämmelse som meddelas av Konung-en må anses erbjuda motsvarande säkerhet;

b) gäld till Svenska skeppshypo-tekskassan eller annan inrättning som Konungen bestämmer, för vilken bolaget lämnat godkänd säkerhet av in-teckning i fartyg.

2 mom. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. skall ej bland skulderna inräknas:

a) gäld, för vilken bolaget lämnar säkerhet av in-teckning inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet för

jordbruksfastighet;

fastighet, belägen i stad, köping eller municipalsamhälle, å vilken finnes uppförd byggnad huvudsakligen innehållande lägenheter för ut-hyrning till bostads-, butiks- eller kontorsändamål; eller

annan egendom, vilken enligt be-stämmelse som meddelas av Konung-en må anses erbjuda motsvarande säkerhet;

b) gäld, för vilken bolaget lämnar säkerhet av in-teckning i fartyg inom trettio procent av det värde som av svensk försäkringsanstalt eller ut-ländsk försäkringsanstalt, som har rätt att driva försäkringsrörelse här i riket, åsatts fartyget vid civilför-säkring mot totalförlust.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Har för — — — — — bland skulderna.

Där förskott — — — — — är tillverkat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959; dock att äldre lydelsen skall gälla såvitt fråga är om gäld till Svenska skeppshypotekskassan, för vilken före nämnda dag lämnats godkänd säkerhet av inteckning i fartyg.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 2 april 1959.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden BECKMAN,
E. SÖDERLUND,
TAMMELIN,
regeringsrådet NEVRELL.

Enligt lagrådet den 26 mars 1959 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 mars 1959, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av lagbyråchefen S. Rudholm.

Lagrådet fann förslaget föranleda erinran allenast såvitt framgår av följande yttrande:

I fråga om lån som före lagändringens ikraftträdande lämnats mot godkänd säkerhet av inteckning i fartyg torde, såsom departementschefen anfört, hittillsvarande regler alltjämt böra gälla. De hittillsvarande reglerna avse Svenska skeppshypotekskassan och annan inrättning som Konungen bestämmer. Den vid lagförslaget fogade övergångsbestämmelsen nämner emellertid blott Svenska skeppshypotekskassan, varjämte en liknande övergångsbestämmelse förutsättes skola meddelas vid upphävandet av den kungörelse som utfärdats i anslutning till ifrågavarande lagrum i dess nuvarande avfattning. Det synes lagrådet naturligt att låta den vid lagförslaget fogade övergångsbestämmelsen omfatta jämväl sistnämnda fall. Lagrådet hemställer därför, att orden »till Svenska skeppshypotekskassan» måtte få utgå ur den föreslagna övergångsbestämmelsen.

Ur protokollet:

Clas Amilon

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 april 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDEÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler t.f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, lagrådets den 2 april 1959 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 20 mars 1959 remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 72 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag*.

Efter redogörelse för lagrådets yttrande anför föredraganden följande.

Med anledning av vad lagrådet anfört torde en jämkning böra vidtagas i förslagets övergångsbestämmelse. Den av lagrådet förordade formuleringen synes emellertid kunna föranleda viss tvekan om bestämmelsens rätta innebörd. Övergångsbestämmelsen torde böra innehålla, att lagrummets äldre lydelse skall gälla såvitt fråga är om gäld till Svenska skeppshypotekskassan eller annan inrättning, som Konungen med stöd av bemyndigandet i 72 § 2 mom. b) äldre lydelsen bestämd, samt för gälden före nämnda dag lämnats godkänd säkerhet av in-teckning i fartyg. Härjämte torde en mindre redaktionell jämkning få vidtagas i förslaget.

Föredraganden hemställer, att Kungl. Maj:t måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga sålunda ändrat förslag till *lag om ändrad lydelse av 72 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Trygve Hellners